

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA MATEMATIKY, FYZIKY A TECHNICKÉ VÝCHOVY

**SOUČASNÝ STAV PŘEDMĚTU TECHNICKÁ VÝCHOVA NA
ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH NA HOŘOVICKU**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Kristýna Vonásková

Učitelství pro 2. stupeň základní školy, obor Bi-Te

Vedoucí práce: PaedDr. Petr Mach, CSc.

Plzeň, 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, červen 2019

.....

Vlastnoruční podpis

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat především PaedDr. Petru Machovi, CSc. za odborné vedení mé diplomové práce a cenné připomínky k danému tématu. Nemały dík patří také mé rodině, která mi umožnila studovat na Pedagogické fakultě ZČU v Plzni a po celou dobu studia mě podporovala.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINÁL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE

Obsah

1 Úvod	6
2 Předmět technická výchova	7
2.1 Základní pojmy	7
2.2 Rámcový vzdělávací program	7
2.3 Klíčové kompetence	8
2.4 Průřezová témata.....	9
2.5 Charakteristika vzdělávací oblasti Člověk a svět práce.....	10
2.6 Školní vzdělávací program	12
2.7 Obsah ŠVP na základních školách.....	12
3 Role učitele při přípravě a vedení výuky.....	14
3.1 Struktura vyučovací hodiny	15
3.2 Didaktické zásady	17
3.3 Bezpečnost práce v dílenských prostorách	18
3.4 Budoucnost technické výchovy	20
3.5 Osobnost učitele technické výchovy.....	21
4 Stav předmětu technické výchovy na základních školách na Hořovicku.....	22
4.1 Metodologie průzkumného šetření	22
5 Shrnutí průzkumu	36
6 Závěr.....	41
Resumé	43
Seznam použité literatury a pramenů	44
Seznamy příloh.....	46

1 Úvod

Pro svoji diplomovou práci jsem vybrala analýzu stavu výuky technické výchovy na druhém stupni základních škol na Hořovicku. Na základních školách provedu srovnání výuky jmenovaného předmětu. V diplomové práci se budu nejprve zabývat teoretickou částí: charakteristika technické výchovy, vzdělávací oblast Člověk a svět práce, ŠVP na základních školách. V závěru teoretické části se budu věnovat roli učitele při přípravě a vedení výuky. Druhá část diplomové práce bude praktická, obsahuje postup průzkumného šetření. Průzkum chci uskutečnit na sedmi základních školách v okolí Hořovic. V práci jsem použila sedm polostrukturovaných rozhovorů s řediteli škol a s učiteli technické výchovy. Rozhovory budou zaznamenány na diktafon a přepsány k dalšímu zpracování.

Téma diplomové práce jsem si zvolila proto, že v poslední době klesá všeobecné povědomí o technických předmětech. Je třeba upozornit na tento problém a znovu vyzdvihnout podstatu a důležitost technického vzdělání.

Téma, které jsem si vybrala pro svou diplomovou práci, je mi velice blízké. Od malička sama ráda něco vytvářím a tvořím.

Hlavní očekávání od diplomové práce je takové, že mi pomůže v rozhledu a možnostech technické výchovy na jiných základních školách. Pro začínající učitelku to bude zkušenost, jak načerpat náměty, zkušenosti a cenné rady.

Vzdělání má v České republice stoupající tendenci. Většina z nás chce nalézt zaměstnání, které nás baví, přináší nám osobní rozvoj a optimální finanční ohodnocení. V dnešní době přestává být zájem o manuální profese, i přes ten fakt, že manuální profese jsou poměrně dobře finančně ohodnoceny.

2 Předmět technická výchova

2.1 Základní pojmy

Technická výchova vznikla na pedagogické fakultě jako další „výchova“-tělesné, hudební, výtvarné apod. Jako původní název se užíval předmět pracovní výchova. Dříve byl název nesprávně chápán jako příprava k manuální činnosti. Název technická výchova se začal používat na jednotlivých katedrách. Do technické výchovy řadíme technické vzdělávání, které obsahuje průběh osvojování potřebných technických vědomostí, návyky a dovednosti. Dochází zde k rozvoji tvořivého technického myšlení a vytváří se vztah k technice.

Prostřednictvím technické výchovy se snažíme motivovat osobnost žáka, aby techniku používal i v běžném životě.

Technické vzdělání je součástí základního všeobecného vzdělávání. Do vzdělávání se zařazuje prostřednictvím vyučovacích předmětů. V rámci vzdělávání mají předměty více názvů (technologie, technika, technická praktika, praktické činnosti, technické práce, pracovní vyučování, pracovní výchova, technická výchova, technické činnosti).

Technická výchova se spojuje s prací, neboť je to jedna z forem činností člověka. Rodiče a učitelé by měli vést děti ke schopnosti pracovat. Učit děti, že práce s materiály není jen náročná a špinavá práce. Dokonce se může jednat o projektování či modelování. (Mošna, F., 1990).

2.2 Rámcový vzdělávací program

Rámcové vzdělávací programy vycházejí z nové strategie vzdělávání, která vychází z koncepce celoživotního učení. Podporují pedagogickou autonomii škol. Vymezuji vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků, zejména vzdělávací obsah a učivo.

„Rámcové vzdělávací programy (RVP) tvoří obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol všech oborů vzdělání v předškolním, základním, základním uměleckém, jazykovém a středním vzdělávání. Do vzdělávání v České republice byly zavedeny zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání“ (Národní ústav pro vzdělávání, 2011, [online]).

Základní vzdělávání má žákům především pomoci utvářet a rozvíjet klíčové kompetence zasahující do praktických věcí a životních situací žáků.

Jejich základním úkolem je:

- Motivovat žáky pro celoživotní učení a osvojení si strategie učení,
- podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů,
- vést žáky ke kvalitnímu vyjadřování a komunikaci,
- rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i jiných lidí,
- připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svěbytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti,
- vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě,
- učit žáky aktivně rozvíjet a chránit svoje fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně případně (vymazat) odpovědný,
- vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi,
- pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci (Národní ústav pro vzdělávání, 2011, [online]).

2.3 Klíčové kompetence

RVP stanovuje pro předškolní, základní i gymnaziální vzdělávání stejné klíčové kompetence.

Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Smyslem a cílem vzdělávání je vybavit všechny žáky souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro ně dosažitelná, a připravit je tak na další vzdělávání a uplatnění ve společnosti. Osvojování klíčových kompetencí je dlouhodobý a složitý proces, který má svůj počátek v předškolním vzdělávání, pokračuje v základním a středním vzdělávání a postupně se dotváří v dalším průběhu života. Získané klíčové kompetence tvoří neopomenutelný základ žáka pro celoživotní učení, vstup do života a do pracovního procesu. K jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají. V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány: kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence

pracovní. (Metodický portál RVP, 2016, [online]). Tyto klíčové kompetence by měly být na konci základního vzdělávání naplněny ve všech ohledech, tak jak je uvedeno v Rámcovém vzdělávacím plánu pro základní vzdělávání.

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí, které zahrnují obsah celého závazného základního vzdělávání. Vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím předmětem, nebo více obsahově blízkými vzdělávacími předměty. Ve vzdělávacích oblastech se propojují očekávané kompetence, specifické cíle a učivo.

Vzdělávací oblasti Rámcového vzdělávacího plánu pro základní vzdělávání jsou: Člověk a jeho svět, Jazyk a jazyková komunikace, Matematika a její aplikace, Člověk a příroda, Umění a kultura, Informační a komunikační technologie, Člověk a společnost, Člověk a zdraví, Člověk a svět práce.

2.4 Průřezová témata

„Průřezová témata reprezentují v RVP ZV okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot.“ (Národní ústav pro vzdělávání, 2011, [online]).

Součástí Rámcového vzdělávacího plánu základního vzdělávání jsou okruhy současné společnosti, které jsou nazvány jako „průřezová témata“. Jejich úkolem je formování postojů a hodnot žáků. Průřezová témata procházejí napříč vzdělávacími oblastmi, které zařazujeme do jednotlivých vzdělávacích oblastí. Pozitivně ovlivňují proces utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků. Tematické okruhy průřezových témat pak procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a obory. Na základní škole se během devítileté docházky žák seznámí se všemi průřezovými tématy. V kompetenci školy je způsob vyučování průřezových témat v jednotlivých ročnících. Nejsou pro ně zřízeny samostatné vyučovací předměty, ale snažíme se je integrovat do všech vyučovacích předmětů. Předepsán není ani způsob výuky. Realizujeme jejich obsah formou projektů a jsou obsaženy také v celoškolských aktivitách. V zásadě existují tři základní způsoby výuky: integrace do vyučovacích předmětů, zavedení samostatného vyučovacího předmětu a projektové vyučování.

V rámcovém vzdělávacím plánu jsou obsažena následující průřezová témata:

- osobnostní a sociální výchova,
- výchova demokratického občana,
- výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech,
- multikulturní výchova,
- environmentální výchova,
- mediální výchova.

2.5 Charakteristika vzdělávací oblasti Člověk a svět práce

Vzdělávací oblasti jsou pilíři RVP ZV, do kterých se začleňují jednotlivé předměty. Předmět pracovní činnosti spadá do vzdělávací oblasti Člověk a svět práce a je možné ho realizovat v různých vzdělávacích oborech.

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV orientačně rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem, nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory:

- 1) Jazyk a jazyková komunikace. Zahrnuje vzdělávací obory český jazyk a literatura, cizí jazyk.
- 2) Matematika a její aplikace. Zahrnuje vzdělávací obory matematika a její aplikace.
- 3) Informační a komunikační technologie. Zahrnuje vzdělávací obory informační a komunikační technologie.
- 4) Člověk a jeho svět. Zahrnuje vzdělávací obory člověk a jeho svět.
- 5) Člověk a společnost. Zahrnuje vzdělávací obory dějepis, výchova k občanství.
- 6) Člověk a příroda. Zahrnuje vzdělávací obory fyzika, chemie, přírodopis, zeměpis.
- 7) Umění a kultura. Zahrnuje vzdělávací obory hudební výchova, výtvarná výchova.
- 8) Člověk a zdraví. Zahrnuje vzdělávací obory výchova ke zdraví, tělesná výchova.
- 9) Člověk a svět práce. Zahrnuje vzdělávací obory člověk a svět práce.

Vzdělávací oblast Člověk a svět práce postihuje široké spektrum pracovních činností a technologií. Vede žáka k získávání základních uživatelských dovedností v různých oborech lidské činnosti a přispívá k vytváření profesní a životní orientace žáka.

Koncepce oblasti Člověk a svět práce vychází z konkrétních životních situací, v nichž žáci přicházejí do kontaktu s lidskou činností a technikou. Oblast Člověk a svět práce se cíleně zaměřuje na praktické pracovní dovednosti a doplňuje celé základní vzdělávání o důležitou

složku nezbytnou pro uplatnění člověka v dalším životě. To je odlišnost od ostatních vzdělávacích oblastí a je jejích určitou protiváhou. Žák se učí pracovat s různými materiály a osvojuje si základní pracovní dovednosti a návyky. Učí se plánovat, organizovat a hodnotit pracovní činnost samostatně i v kolektivu. Ve všech tematických okruzích je žák soustavně veden k dodržování zásad bezpečnosti a hygieny práce. V závislosti na věku žáka se postupně vytváří systém, který pro žáky poskytuje důležité informace ze sféry výkonu práce a pomáhá při rozhodování o dalším profesním zaměření. (Lefnerová, R., 2015, str. 35)

Cílové zaměření vzdělávací oblasti Člověk a svět práce na 2. stupni ZŠ směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků tím, že směřuje žáky k: (Národní ústav pro vzdělávání, 2011, [online])

- pozitivnímu vztahu k práci a k odpovědnosti za kvalitu svých i společných výsledků práce, osvojení základních pracovních dovedností a návyků z různých pracovních oblastí,
- organizaci a plánování práce a k používání vhodných nástrojů, náradí a pomůcek při práci v běžném životě,
- vytrvalosti a soustavnosti při plnění zadaných úkolů, k uplatňování tvořivosti a vlastních nápadů při pracovní činnosti a k vynakládání úsilí na dosažení kvalitního výsledku,
- poznání, že technika jako významná součást lidské kultury je vždy úzce spojena s pracovní činností člověka,
- autentickému a objektivnímu poznávání okolního světa, k potřebné sebedůvěře, k novému postoji a hodnotám ve vztahu k práci člověka, technice a životnímu prostředí,
- chápání práce a pracovní činnosti jako příležitosti k seberealizaci, sebeaktualizaci a k rozvíjení podnikatelského myšlení,
- orientaci v různých oborech lidské činnosti, formách fyzické a duševní práce a osvojení potřebných poznatků a dovedností významných pro možnost uplatnění, pro volbu vlastního profesního zaměření a pro další životní a profesní orientaci.

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Člověk a svět práce je na druhém stupni rozdělen do osmi tematických okruhů: *Práce s technickými materiály*, *Design*

a konstruování, Pěstitelské práce a chovatelství, Provoz a údržba domácnosti, Příprava pokrmů, Práce s laboratorní technikou, Využití digitálních technologií, Svět práce.

Tematické okruhy na 2. stupni tvoří nabídku, z níž tematický okruh Svět práce je povinný a z ostatních tematických okruhů školy vybírají podle svých podmínek a pedagogických záměrů minimálně jeden další okruh. Vybrané tematické okruhy je nutné realizovat v plném rozsahu.

Tematický okruh *Svět práce* je povinný pro všechny žáky v plném rozsahu a vzhledem k jeho zaměření na výběr budoucího povolání je vhodné jej řadit do nejvyšších ročníků 2. stupně.

2.6 Školní vzdělávací program

Školní vzdělávací program (ŠVP) je školský dokument, který v souladu se školským zákonem zpracovává podle RVP ZV každá škola realizující základní vzdělávání. ŠVP si tvoří každá škola sama v souladu s RVP. ŠVP schvaluje ředitel školy. Ředitel školy koordinuje práci na tvorbě ŠVP nebo pověří funkcí koordinátora svého zástupce nebo jiného člena pedagogického sboru. ŠVP je součástí povinné dokumentace školy, musí být zpřístupněn veřejnosti, aby případný zájemce měl možnost seznámit s jeho obsahem. Česká školní inspekce zjišťuje a hodnotí v rámci své inspekční činnosti naplnění ŠVP a jeho soulad s právními předpisy a RVP ZV. Školy mají k dispozici Manuál pro tvorbu ŠVP, který byl vytvořen MŠMT. Obsahuje přesný návod, jak by měl ŠVP vypadat, jak ho vytvořit a co by měl obsahovat. ŠVP je založený na představách, specifikách dané školy a na zkušenosti s výukou, v níž se odráží to, co se učitelům v pedagogické praxi osvědčilo. Školní vzdělávací program umožňuje vytvořit podmínky pro změny a zlepšení práce školy. Výuka by měla být atraktivnější, navozující aktivitu a spolupráci žáků.(MŠMT, 2013, [online]).

2.7 Obsah ŠVP na základních školách

První kapitola školního vzdělávacího programu: Identifikační údaj školy, název školy, název ŠVP (záleží na zaměření školy, dle něj je odvozen název), adresa školy, jméno ředitele, název zřizovatele školy a platnost dokumentu.

Druhá kapitola Charakteristika školy nás seznamuje se školou a jejími hlavními cíli a aktivitami, díky nimž se snaží školy cíle naplňovat. Charakteristika a informace ve

školním vzdělávacím programu jsou určeny pro pedagogy, zřizovatele, českou školní inspekci, veřejnost a pro všechny, kteří jsou součástí organizace školy. V kapitole Charakteristika školy v ŠVP najdeme údaje o materiálních podmínkách a o velikosti školy, charakteristiku pedagogického sboru, účast školy v mezinárodních projektech a případnou spolupráci s rodiči.

Třetí kapitola Charakteristika ŠVP nás seznamuje se zaměřením školy, s výchovnými a vzdělávacími strategiemi, organizací výuky a řešení výuku žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Škola má zařazena průřezová témata a vzdělávací aktivity, které podporují záměr školy v daném ŠVP. Zde najdeme učební plán. Učební plán je tvořen tabulkou, ve které jsou uvedeny předměty s jejich časovými dotacemi pro jednotlivé ročníky. Dále v tabulce najdeme celkové počty hodin podle předmětu a celkové počty hodin na jednotlivých stupních.

V poslední části se nachází hodnocení žáků a autoevaluace školy. Jsou zde uvedena pravidla, způsoby a kritéria hodnocení. Učitelé si tvoří tematický učební plán pro jednotlivé předměty, které vyučují na základě školních vzdělávacích programů. Tematický plán obsahuje rozdělení učiva na celý rok a představuje časové rozdělení tematických celků do jednotlivých ročníků. Tam je uvedeno vyučované téma, které je konkretizováno do bodů, které učitel s žáky bude probírat v rámci daného učebního tématu. Každé téma má uvedenou časovou dotaci (MŠMT, 2013, [online]).

3 Role učitele při přípravě a vedení výuky

Příprava učitele na výuku je činnost, při které si učitel sám vypracovává vlastní ústní projev, plánuje aktivity žáků a organizaci hodiny.

Příprava učitele na vyučování podle Friedmanna (2001) spočívá v důkladném promyšlení a stanovení cílů v návaznosti na obsah učiva, obsahuje volbu organizační formy, vyučovacích metod a prostředků, časový plán a také způsob kontroly a hodnocení dosažených výsledků.

V současné době je poměrně široký prostor v aktivitách každého učitele. Učitel vybere vhodné učivo podle regionálních potřeb, podle druhu vybavení (školních dílen, jednotlivých tříd, školní zahrady či školní kuchyňky), podle přidělených časových dotací a podle zájmu žáků. Pomocí těchto aspektů bude docházet v technické výchově ke značným rozdílům, které umožní kvalitnější výuku i vyšší efekt u určitých skupin žáků. Mezi základní pomůcky pro učitele i žáky se stále řadí učebnice. Stávající učebnice technických prací pro základní školu jsou (přes svoje nedostatky) platnou pomůckou pro pedagogickou práci. Avšak těchto učebnic je i v této době k dispozici bohužel malý počet. Pro učitele jsou velice oblíbené internetové stránky zaměřené na výuky technických předmětů. Každý začínající učitel se musí seznámit s prostorem a vybavením školy, ŠVP školy a na základě předběžné pedagogické diagnózy žáků přistupuje učitel k přípravě na vyučovací hodinu. Pedagog vyučující technické předměty při tomto vychází z učebního plánu a osnov. Na základě těchto podkladů si potom sám vytváří tematický plán výuky pro každý předmět zvlášť na celý školní rok. Pro zajištění a úspěšnou realizaci odpovídajícího průběhu výuky technických předmětů je třeba v rámci celého studia tuto činnost správně a dobře naplánovat a organizovat. Plánování, organizace a realizace výuky technických předmětů se nemůže obejít bez přímé spolupráce nejen s vedením školy, ale hlavně s ostatními pedagogy technických předmětů a třídními učiteli. Důležitá je ale i spolupráce s dalšími zaměstnanci školy a jejím okolím. Friedmann (2001) při přípravě na vyučovací jednotku doporučuje dodržovat následující postupy:

1. Přesně formulovat specifické vyučovací cíle.
2. Vybrat a konkretizovat obsah učiva.
3. Zvolit organizační formy vyučování.
4. Zvolit optimálních vyučovacích metod a prostředků.
5. Strukturovat vyučovací jednotky.

3.1 Struktura vyučovací hodiny

Vyučovací hodinu můžeme rozčlenit do určitých úseků. Posloupnost a vzájemná provázanost tvoří strukturu vyučovací hodiny. Obecně můžeme říct, že vyučovací jednotka má obsahovat tyto hlavní celky nebo části:

a) Úvod

- Úvodní část obsahuje příchod studentů do učebny, kontrolu jejich připravenosti na výuku, zápis do třídní knihy a seznámení s náplní vyučovací jednotky. Na tuto část vyučovací jednotky lze v průměru věnovat čas do 1/8 celkového časového fondu.

b) Nové učivo

- Do tohoto bodu zahrnujeme stanovení vzdělávacích cílů, motivaci a stimulaci studentů, zopakování již probraného učiva v návaznosti na učivo nové a expozice nového učiva. Na tuto část vyučovací jednotky lze v průměru věnovat okolo 1/4 celkového časového fondu vyučovací jednotky.

c) Vlastní práce žáků

- Za průběžné kontroly a pomoci učitele žák plní zadané úkoly s cílem prověřit pochopení nového učiva. Na tuto část by se měla v průměru věnovat 1/2 celkového časového fondu vyučovací jednotky.

d) závěrečná část

- Tato část zahrnuje zopakování a shrnutí probraného učiva, hodnocení výsledků práce žáků, kontrolu pracoviště, úklid a osobní hygienu. Na tuto část je v průměru potřeba věnovat 1/8 celkového časového fondu vyučovací jednotky.

V technických předmětech musí učitel věnovat trvalou pozornost využívání struktury vyučovacích hodin. Učitel musí neustále ověřovat efektivitu své práce a vhodnou organizací vést žáky k důsledné aktivní poznávací činnosti. Každá činnost musí být dobře organizována, systémy a pravidla stanovuje a prosazuje vždy učitel (Friedmann, Z., 2001, str. 37).

Další část je materiální příprava na vyučovací hodinu. Podle konkrétních potřeb vyučovací hodiny materiální příprava zahrnuje:

- přípravu potřebných pomůcek pro každého žáka,

- výběr a kontrolu (kvalita, funkčnost) přístrojů, zařízení a dalších pomůcek pro zajištění výuky,
- přípravu potřebné technické dokumentace nebo demonstračních pomůcek,
- přípravu případných nákresů na tabuli.

Kromě materiální přípravy, tak během přípravy na vyučovací jednotku technických předmětů do popředí vystupuje řada problémů, na jejich řešení se musí učitel pečlivě připravit.

- způsob motivace
- individuální přístup ke každému žákovi
- organizační zabezpečení praktické činnosti žáků, vypracování systému otázek k procvičování a ověření osvojeného učiva
- bezpečnost a hygiena práce
- učit vzájemné spolupráci žáků
- zajistit kontrolu pracovních výsledků a případnou klasifikaci
- ochrana životního prostředí, šetření materiálem
- aby výukový cíl odpovídal schopnostem a zájmům žáků

Rozdělení příprav

Přípravu můžeme rozdělit na dlouhodobou a krátkodobou. Dlouhodobou přípravu realizujeme v podobě učebních osnov a dalších plánů s výhledem na celý školní rok. Přípravě se učitel věnuje již v přípravném týdnu před začátkem školního roku.

Krátkodobá příprava je činnost, které se učitel věnuje průběžně celý školní rok. Je to činnost zaměřená na konkrétní vyučovací hodinu. Učitel si připravuje písemné přípravy a podklady pro výuku konkrétních témat nebo učebních dní.

Význam písemné přípravy na vyučování nelze přeceňovat ani podceňovat. Ve skutečnosti je učitel během vyučovacích hodin velmi často nucen přizpůsobovat svůj původní plán novým skutečnostem, dokonce musí často improvizovat. Ale improvizace

může být účinná pouze po dokonalé přípravě. Improvizace bez znalostí a přípravy nebude nikdy dlouhodobě účinná (Kropáč, J., 2004).

3.2 Didaktické zásady

Vyučovací zásadou rozumíme obecné požadavky, které určují charakter vyučování. Mohou se promítnout do vyučovacích metod a ovlivňovat volbu vyučovací formy. Jedná o aplikování základních zásad pro výuku, která by měla mít podíl na zajišťování kvalitní a efektivní výchovně vzdělávací činnosti. Některé poznatky z uplatňování didaktických zásad a lze uspořádat podle Kalhouse a Obsta (2002):

- Zásada komplexního rozvoje žákovy osobnosti říká, že podstata učitelovy práce je vždy komplexní.
- Zásada vědeckosti klade na učitele požadavek neustálého sledování změn v poznání v dané vědecké disciplíně. Učitel by měl umět vhodnými výukovými metodami předávat žákům vědecké informace.
- Zásada individuálního přístupu upozorňuje, že každý žák je rozdílný. Žáci v jedné třídě jsou v zásadě rozdílní, shodují se snad jen ve věku, a to ne vždy.
- Zásada spojení teorie s praxí klade důraz na budoucí život. Žáci by se měli získané informace naučit využívat v praxi.
- Zásada uvědomělosti a aktivity, žák uvědoměle osvojené poznatky charakterizuje to, že jsou hluboce pochopené a žák na základě nich dovede něco udělat či vysvětlit.
- Zásada názornosti, tato zásada je zpravidla především spojováno se zrakovým vnímáním.
- Zásada soustavnosti a přiměřenosti upozorňuje, že poznatky osvojené v určitém logickém uspořádání jsou žáky lépe chápány, zapamatovány a používány v praxi než izolované, ze souvislosti vytržené učivo.
- Zásada posloupnosti představuje požadavek postupovat při učení a vyučování vždy od jednoduchého ke složitému.
- Zásada cílevědomosti vyjadřuje skutečnost, že vyučování jako každá smysluplná lidská činnost by mělo mít svůj cíl.

- Zásada trvalosti, žáci si mají osvojit učivo tak, aby se stalo jejich trvalou výbavou.
- Zásada zpětné vazby, proces učení i vyučování je efektivní pouze ve chvíli, kdy má každý účastník možnost ověřit si úspěšnost či neúspěšnost. Důležitá je zpětná vazba.

3.3 Bezpečnost práce v dílenských prostorách

Je důležité se zmínit o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci v dílnách. (BOZP) Bezpečnost a ochrana zdraví při práci (BOZP) je ve školském zákoně řešena jak pro zaměstnance, tak i pro žáky. Žáci jsou vždy na začátku školního roku seznámeni s vnitřním řádem školy, popř. i jinými dokumenty a ve většině případů jim je školní řád k dispozici po celý školní rok. Školní řád vydává ředitel školy a tento řád mimo jiné upravuje podmínky zajištění BOZP, žáků a jejich ochrany před sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí. Žáci a studenti jsou povinni dodržovat školní a vnitřní řád a předpisy a pokyny školy a školského zařízení k ochraně zdraví a bezpečnosti, s nimiž byli seznámeni.

Školy a školská zařízení zajišťují BOZP, žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb a poskytují žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví. Ve školních dílnách je práce poměrně nebezpečná a často dochází k úrazům. Abychom se vyhnuli úrazům, musí se dodržovat několik bezpečnostních opatření. Důležité je všechny žáky poučit o bezpečnosti (CIVOP, 2019, [online]).

Ve školních dílnách existuje spousta rizik, která se vyskytují při práci s náradím. Vyučující a škola odpovídají za zdraví žáků při práci.

Existuje několik základních předpokladů k bezpečnosti práce. Prvním předpokladem je udržování pořádku na pracovišti. Každé náradí a nástroj by měly mít své bezpečné místo. Důležitá věc je dobře osvětlené pracoviště.

Ředitel školy vydává dílenský řád, který slouží k zajištění přesné organizace práce a předcházení úrazů ve školní dílně. Doporučení je vydat dílenský řád ve spolupráci s učiteli pracovní výchovy. Dílenský řád je vyvěšen v pracovně a učitel s ním seznámí žáky na začátku školního roku. Podle Hodise (2012) by měl řád obsahovat následující základní pravidla:

1. pravidla příchodu a odchodu ze školní dílny,

2. pracovní oděv a pracovní obuv,
3. žákovi stanovit je pracovní místo, kde bude mít nástroje a nářadí,
4. na konci výuky je povinnost žáka překontrolovat stav nářadí, případně závady nahlásit vyučujícímu,
5. upozornit, že žáci se řídí pokyny vyučujícího,
6. dodržování hygienických pravidel a čistotu na pracovišti,
7. dodržování bezpečnosti práce, aby neohrožovali sebe a ani spolužáky,
8. okamžitě nahlásit úraz,
9. pravidla pro odevzdání výrobků,
10. úklid pracoviště.

V hodinách pracovních činností je potřeba, aby se dodržovala bezpečnost a preventivně se tak předcházelo zraněním a úrazům. Přestože se pedagogové snaží udělat vše pro bezpečnost a ochranu zdraví, i tak může dojít k úrazu. Pokud ovšem dojde k úrazu žáka. Školy a školská zařízení vedou knihu úrazů, ve které se evidují všechny úrazy dětí, žáků a studentů, ke kterým došlo při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech, a to nejpozději do 24 hodin od okamžiku, kdy se škola nebo školské zařízení o úrazu dozví (CIVOP, 2019, [online]).

V knize úrazů se uvede:

- a) pořadové číslo úrazu,
- b) jméno, popřípadě jména, příjmení a datum narození zraněného,
- c) popis úrazu,
- d) popis události, při které k úrazu došlo, včetně údaje o datu a místě události,
- e) zda a kým byl úraz ošetřen,
- f) podpis zaměstnance právnické osoby vykonávající činnost školy nebo školského zařízení, který provedl zápis do knihy úrazů,
- g) další údaje, pokud jsou potřebné k sepsání záznamu o úrazu.

3.4 Budoucnost technické výchovy

Technické vzdělávání bylo povinné do roku 2005. Postaru se mu říkalo dílny, protože rozvíjelo především manuální činnosti. Od té doby z osnov zmizelo a je nepovinné. Do budoucna je možné, že do základních škol se vrátí povinná výuka praktických dovedností. V rozvrzích může být předmět technika, jehož součástí budou i manuální práce. V dětech má vzbudit zájem o znalosti techniky a naučit je praktickým dovednostem, které jim často chybí. Děti by se učily řešit každodenní situace, při kterých je zapotřebí něco uřezat, sešroubovat, přilepit. Vyměnit žárovku nebo přimontovat poličku by se měly děti učit už na prvním stupni. V současné době se stává, že děti k těmto činnostem nemají přístup, a pokud je těmto praktickým činnostem nenaučí někdo z rodiny či přátel, nemají možnost tuto dovednost nikde pochytit. Na druhém stupni se navrhuje výuku ukotvit jako povinnou, a to minimálně jednou hodinou týdně. Nové dílny by měly mít nový rozměr. Dříve v dílnách děti vyráběly budky pro ptáky, v novém předmětu technika nezůstane jen u toho. Žáci si třeba sestaví kryt na mobil pomocí 3D tiskárny. Další názor je, že ředitelé by si měli sami vybrat, jestli zařadí výuku techniky, finanční gramotnosti nebo kariérní poradenství. Najdou se ale školy, které by povinnou výuku techniky přivítaly. Názor ředitele: „Na naší škole probíhá řadu let výuka pracovních činností. Mimo jiné i ve školní dílně, na pozemku a v kuchyňce. Hodinu navíc pro předmět technika vítám, protože teď řeším, do jakých předmětů zařadit třeba práci s robotickými stavebnicemi.“

Jak je příprava nových učebních plánů daleko a co se konkrétně má v předmětu technika učit, zatím Národní ústav pro vzdělávání ani ministerstvo školství neříkají. Důležitost technickému vzdělávání dodává i to, že je součástí zmíněné inovační strategie. Aby se Česko zbavilo závislosti na podnicích, které stojí na práci méně kvalifikovaných dělníků, potřebuje samo přicházet s novými nápady a technologiemi. Podobně se rozhodly země jako Finsko nebo Švédsko a během patnácti let dohonily světové lídry v inovacích. Stále se vyskytuje několik problémů. Je potřeba zjistit, místo jakého předmětu bude technika do škol zavedena, protože v rozvrzích už teď není místo na přidávání dalších vyučovacích předmětů. Dalším problémem by mohl být nedostatek finančních prostředků na to, aby si mohly školy pořídit nové přístroje nezbytné pro výuku předmětu. A nejen pro tyto problémy, je tedy velkou otázkou budoucnosti, jakým způsobem se bude technická výchova vyvíjet (Endrštová, M., 2019).

A právě z těchto výše jmenovaných důvodů, jsem se rozhodla prozkoumat aktuální výuku a podmínky pro předmět technická výchova na základních školách na Hořovicku. Všechny poznatky a zajímavosti ohledně tohoto předmětu, jako je jeho zařazení do školní výuky či materiální zázemí, uvádím v následující části diplomové práce.

3.5 Osobnost učitele technické výchovy

Osobnost učitele se utváří během dlouhodobého procesu. Naše osobnost se začíná formovat už v rodině, během školní docházky, v dětských skupinách a samozřejmě také během profesionální přípravy na vysoké školy. Během této doby se formují základní vztahy ke světu. K osobnosti učitele patří i jeho individuální schopnosti a dovednosti. Je důležité na sobě neustále pracovat. Neznamená to, že máme vystudovanou vysokou školu, ale je potřeba stále se vzdělávat. Je to záležitost, na kterou se základní školy soustředí. Měly by mít vypracovaný plán dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Učitel by měl zájem stále o vědecká poznání. Každá osobnost je jedinečná, tak i osobnost učitele je jedinečná. Jedinečná je pak i naše výuka. K učitelskému povolání je nutné získat pedagogické dovednosti, dosažení potřebného odborného vzdělání a je rovněž nezbytné podporovat celoživotní zájem o výuku a odbornost v předmětu a všechny nabyté poznatky z pedagogiky a psychologie systematicky využívat ve vzdělávacím procesu.

Učitel technické výchovy musí vykazovat prvky odbornosti ve svém oboru. Musí mít tvořivost, fantazii, předvídat, plánovat a být manuálně zručný. Učitel technické výchovy musí mít pro předmět opravdové zaujetí a troufám si říci, že předmět vyžaduje náročnější přípravu než na jiné předměty.

Učitel je vážená osobnost, tak by měl působit i na veřejnosti. Měl by jít žákům příkladem jak ve výuce, tak mimo vyučování. Vždyť učitel pro děti může být i životní vzorem. Je to osobnost, která působí na budoucnost další generace (Benešová, M., 2015, str. 11).

4 Stav předmětu technické výchovy na základních školách na Hořovicku

4.1 Metodologie průzkumného šetření

Jako hlavní průzkumný problém, kterým jsem se v práci zabývala, je analýza stavu technické výchovy na druhém stupni vybraných základních škol na Hořovicku. Vybrala jsem školy na Hořovicku právě proto, že bydlím v této lokalitě a do budoucna bych ráda pracovala na některé z těchto škol. Do průzkumu jsem vybrala základní školy v blízkém okolí města Hořovice, které mají devítiletou školní docházku. Navštívila jsem sedm základních škol: 1. ZŠ Hořovice, 2. ZŠ Hořovice, ZŠ a MŠ Cerhovice, ZŠ Komárov, ZŠ a MŠ Lochovice, ZŠ a MŠ Zaječov, ZŠ Žebrák. Rozhovor jsem vedla s řediteli škol a s vyučujícími technické výchovy na 2. stupni ZŠ. Stanovila jsem několik průzkumných otázek:

1. Mají školy dostatečné vybavení na výuku technické výchovy?
2. Jsou učitelé dostatečně kvalifikovaní na výuku technické výchovy? Jsou aprobovaní či učí technickou výchovu ze zájmu či kvůli doplnění úvazku?
3. Jakým způsobem jsou rozdělováni žáci ve třídě v rámci předmětu technická výchova?
4. Jaké tematické okruhy v rámci výuky technické výchovy si škola vybrala?

Pro dostatečné zjištění potřebných informací o škole, jsem prostudovala výroční zprávu školy a školní vzdělávací program dané školy. Dále jsem absolvovala osobní návštěvu školy, při které jsem diskutovala s ředitelkou či ředitelem školy, poté zejména s učiteli technické výchovy a zjišťovala materiální vybavení školy. Před navštívením jednotlivých škol, jsem sestavila dotazník (příloha č. 1). Připravila jsem dotazník, ale pouze jako strukturu rozhovoru. Ten, kdo pokládá otázky, může během sběru dat vyhodnotit, zda nepoloží v dalším kole rozhovorů jinou otázku a podobně. Jedná se o polostrukturovaný rozhovor. V první fázi bylo připraveno několik základních otázek, které mnohdy byly během rozhovoru rozšířeny. V případě, že to bylo nezbytné, došlo ke změně pořadí otázek či byly položeny otázky doplňující.

Při osobním kontaktu s řediteli a učiteli byly často získány rozsáhle a mnohdy důvěrné informace, které často pomohly vyjasnit různé nejasnosti a dovolily se ponořit hlouběji do tématu výuky technické výchovy.

Rozhovory byly realizovány v průběhu čtyř měsíců na všech na všech zkoumaných

školách. Byly nahrávány na diktafon a nahrávky přepsány a dále zpracovány.

1. Základní škola Hořovice

Základní škola se nachází v Hořovicích, Komenského 1245/7, 268 01 Hořovice, okres Beroun.

Škola byla otevřena v roce 1982. Položení základního kamene se uskutečnilo dne 25. 9. 1976.

1. Základní škola Hořovice je úplná škola s devíti postupnými ročníky. Škola má celkem 24 tříd. Některé ročníky jsou po třech třídách, první třída má dokonce čtyři třídy. První stupeň má celkem patnáct tříd, druhý stupeň má celkem devět tříd. První stupeň navštěvuje 286 žáků, druhý stupeň 213 žáků. Kapacita školy je 650 žáků. Jedná se o největší školu v mém průzkumu. Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání se zde jmenuje „1. ZŠ Hořovice“. Oblast Člověk a svět práce se na základní škole vyučuje v každém ročníku a to po jedné hodině za týden. Předmět se jmenuje Pracovní činnosti a vyučuje se jako samostatný předmět ve všech ročnících prvního i druhého stupně. Třída je vždy rozdělena na dvě skupiny, skupiny jsou smíšené. Průměr žáků ve skupině je dvanáct žáků.

Škola je vybavena dílnou, školní kuchyní, školním pozemkem. Všechny tyto prostory se využívají v rámci výuky na pracovní činnosti. Dále se vyučuje dle potřeby v kmenových třídách.

V rámci výuky druhého stupně jsou v plném rozsahu realizována témata Pěstitelské práce a chovatelství, Práce s technickými materiály, Příprava pokrmů, Svět práce. Není realizována Práce s laboratorní technikou, Využití digitálních technologií, Design a konstruování, Provoz a údržba domácnosti.

V šestém ročníku se vyučuje: Práce s technickými materiály, Pěstitelské práce a chovatelství. Příprava pokrmů. V sedmém ročníku se vyučuje: Práce s technickými materiály, Příprava pokrmů, Pěstitelské práce a chovatelství. V osmém ročníku se vyučuje: Práce s technickými materiály, Příprava pokrmů, Pěstitelské práce a chovatelství, Svět práce. V devátém ročníku se vyučuje Práce s technickými materiály, Příprava pokrmů, Pěstitelské práce a chovatelství, Svět práce.

Dále je možnost na škole si vybrat volitelný předmět v sedmém, osmém a devátém ročníku z několika předmětů, kde je i v nabídce Domácnost a Technické činnosti.

Na škole působí dva učitelé, kteří vyučují pracovní činnosti. (Školní vzdělávací

program [online], 2018).

První rozhovor jsem vedla s paní učitelkou, která vyučuje dvacet pět let. Má vystudovaný ruský jazyk a zeměpis. Další rozhovor jsem vedla s učitelem, který vyučuje pracovní činnosti, pracuje ve školství patnáct let. Má vystudovanou technickou výchovu a fyziku.

Za loňský rok absolvovali žáci jednu exkurzi (Burza středních škol). Materiál na výuku se snaží zakupovat nebo si děti pomůcky musí přinést samy. Jako problém učitelé uvedli, že žáci nemají o předmět zájem, učitelé často řeší zapomínání pomůcek. Dle ŠVP jsou učební pomůcky a nářadí je postupně obnovováno podle požadavků předmětových komisí. Jako jediná škola má k dispozici na výuku třicet tabletů pro žáky. Ale učitelé je během pracovních činností nevyužívají.

2. Základní škola Hořovice,

Základní škola se nachází v Hořovicích, Jiráskova 617/6, 268 01 Hořovice, okres Beroun.

Jedná se o druhou školu ve městě Hořovice. Škola se skládá ze dvou budov. Hlavní budova se nachází v centru městské části Hořovic, v Jiráskově ulici. Zde sídlí ředitelství, pátý ročník a třídy druhého stupně. Druhá budova se nachází na Víseckém náměstí, v klidné okrajové části města. Budovy jsou vzdálené od sebe 400 metrů. Obě stojí v blízkosti autobusových zastávek, což je výhodné pro přibližně jednu třetinu žáků, kteří dojíždějí z okolních obcí.

Základní škola je úplná škola s devíti postupnými ročníky. V každém ročníku je zpravidla po dvou třídách (pouze devátý ročník má jednu třídu). První stupeň navštěvuje 248 žáků, druhý stupeň navštěvuje 172 žáků.

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání se jmenuje „Chceme vědět, znát a umět“.

Ve škole je zřízen školní klub, který nabízí širokou nabídku kroužků. Ve škole je dobře postaráno o volný čas dětí, ale kroužek na podporu technické výchovy není.

Předmět se ve škole vyučuje pod názvem praktické činnosti. Praktické činnosti jsou vyučovány jako samostatný předmět ve všech ročnících, a to po jedné hodině za týden. V devátém ročníku se vyučuje ve dvouhodinových blocích jednou za čtrnáct dní. Dále si žáci mohou vybrat volitelný předmět: domácnost nebo informatika (jedna hodina týdně

osmá a devátá třída) (Školní vzdělávací program [online], 2007).

Vybavení školy na pracovní činnosti: Škola je vybavena dílnou a cvičnou kuchyní. Dílna je dle mého názoru vybavena dostatečně, také díky projektu „Co takhle řemeslo?“

Ve škole probíhal projekt „Co takhle řemeslo?“ v roce 2014. Projekt probíhal ve Středočeském kraji. Jeho cílem je zvýšit zájem žáků základních škol o technické profese a ovlivnit jejich rozhodování při volbě povolání zejména prostřednictvím osobních zkušeností s konkrétní profesí. Z výše jmenovaného projektu škola dokázala získat rovněž vybavení dílen. Je to jediná škola z Hořovicka, která se do projektu zapojila. Cvičná kuchyň je malá, ale útulná. Má pouze dva pulty. Dále se předmět pracovní činnosti vyučuje dle potřeby v kmenových třídách.

Na druhém stupni je okruh Svět práce začleněn v osmém a devátém ročníku do předmětu výchova k občanství a je povinný pro všechny žáky. Žáci jsou na Praktické činnosti rozčleněni na skupiny chlapců a dívek podle ročníků. Pro chlapce je pak povinný okruh Práce s technickými materiály a Design a konstruování. Pro dívky učivo Design a konstruování a Příprava pokrmů.

Rozhovor jsem vedla s paní učitelkou, která je kvalifikovaná na předmět technická výchova a dějepis. Ve škole pracuje pouze na částečný úvazek, je již pět let v důchodu, ale do práce chodí ráda. Ve školství pracuje přes 35 let. Vyučuje praktické činnosti pouze dívky. Dále předmět vyučuje učitel, který pracuje na škole sedm let. Jedná se o učitele, který nemá vystudovanou vysokou školu. Učitel pracoval jako mistr v místní firmě. Nyní pracuje jako správce sportovní haly v Hořovicích. Na částečný úvazek pracuje jako učitel praktických činností. Při rozhovoru mi ředitel přiznal, že učitel není kvalifikovaný, ale s vedením předmětu je spokojen.

Základní škola a Mateřská škola Cerhovice

Základní škola se nachází v Cerhovicích v ulici Na Dražkách 217, 267 61 Cerhovice, okres Beroun.

Základní škola Cerhovice je úplná škola s devíti postupnými ročníky. V každém ročníku je zpravidla po jedné třídě (pouze pátý ročník má dvě třídy). První stupeň navštěvuje 104 žáků, druhý stupeň navštěvuje 111 žáků. Kapacita školy je 260 žáků. Do spádového okruhu školy náleží kromě Cerhovic obce Třenice, Záluží (docházka od prvního ročníku), Újezd a Drozdov (docházka žáků od šestého ročníku). Mateřská škola

sídlí v samostatném objektu, je však se základní školou propojena v jeden statutární celek. V současné době je zde zapsáno padesát dětí ve dvou třídách.

Budova základní školy je situována na okraji obce, s dobrou dostupností hromadné autobusové dopravy (autobusová zastávka přímo před školou). Budova byla otevřena v roce 1925, od té doby byla přistavována a několikrát modernizována.

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání se v Cerhovicích se jmenuje „Škola pro budoucnost“ (Školní vzdělávací program [online], 2018).

Vybavení školy pro předmět pracovní činnosti: Škola je vybavena dílnou, cvičnou kuchyní. Za budovou je umístěn školní pozemek, k němuž náleží sklad nářadí v suterénu budovy. Dále předmět pracovní činnosti se vyučuje dle potřeby v kmenových třídách.

Oblast Člověk a svět práce se na základní škole vyučuje v každém ročníku, a to po jedné hodině za týden. Na prvním stupni se předmět jmenuje Pracovní činnosti (jedna hodina týdně první až pátá třída třída), na druhém stupni se předmět jmenuje Člověk a svět práce (jedna hodina týdně šestá až devátá třída). Na druhém stupni jsou žáci vždy děleni na skupiny. Skupiny jsou rozděleny na chlapce a dívky.

V rámci výuky druhého stupně jsou v plném rozsahu realizována témata Pěstitelské práce a chovatelství, Práce s technickými materiály, Příprava pokrmů, Svět práce, Provoz a údržba domácnosti, Design a konstruování. Není zastoupena Práce s laboratorní technikou, Využití digitálních technologií.

V šestém ročníku se vyučují Pěstitelské práce a chovatelství. V sedmém ročníku se dívky zaměřují Přípravu pokrmů a chlapci na práci s technickým materiálem (plast, dřevo). V osmé třídě se dívky v prvním pololetí věnují Provozu a údržbě domácnosti. Chlapci se v prvním pololetí zaměřují na práci s technickými materiály (plast, dřevo, kov). Dívky se ve druhém pololetí věnují Světu práce – volba povolání, chlapci se ve druhém pololetí věnují Světu práce – volba povolání. V deváté třídě se dívky v prvním pololetí věnují volbě povolání (pracovní list volbě povolání, profesním testům, kariérní testům. Dívky se ve druhém pololetí věnují Provozu a údržbě domácnosti. Chlapci se v prvním pololetí zaměřují na základy elektrotechniky (elektromontážní práce, výroba a rozvod elektrické energie, elektronika). Chlapci se ve druhém pololetí zaměřují na volbu povolání (pracovní list volba povolání, profesní testy, kariérní testy).

Rozhovor jsem vedla s učitelem, který je kvalifikovaný na předmět Technická výchova a Matematiku. Ve škole vyučuje pouze na částečný úvazek, je v důchodovém věku, ale rád v důchodu dělá práci, která ho baví. Ve školství pracuje celý pracovní život. Člověk a svět práce vyučuje pouze chlapce v osmé a deváté třídě. Další na škole vyučuje

člověk a svět práce učitel, který na škole vyučuje několik předmětů: dějepis, výchovu ke zdraví, občanskou výchovu, jazykově literární seminář. Vyučuje předmět člověk a svět práce chlapce i dívky v šesté třídě, protože je třídní učitel šesté třídy. Předmět také vyučuje u chlapců v sedmé třídě. Další, kdo vyučuje předmět člověk a svět práce, je paní učitelka z prvního stupně, která vyučuje dívky v sedmém ročníku. Čtvrtý pedagog předmětu člověk a svět práce je učitelka, která ve škole zastává funkci výchovného poradce. Vyučuje dívky v osmém a devátém ročníku. Myslím si, že je velká škoda, že aprobovaný učitel má pouze pár hodin předmětu člověk a svět práce. Ale dalo by se říci, že paní učitelka, která má dívky v osmém a devátém ročníku je na správném místě, také jako výchovný poradce, má na starost volbu povolání a na předmět údržbu domácnosti se připravuje svědomitě. Druhá paní učitelka z prvního stupně má doplněný úvazek o předmět Příprava pokrmů jednou za čtrnáct dní. Předmět je určen dívkám sedmém ročníku. Dalo by se říci, že předmět už třetím rokem učí jiná paní učitelka, vždy ten kdo, potřebuje doplnit úvazek. Paní učitelka, která letošní rok předmět vyučuje, má předmět ráda, vaření a pečení je její koníček. Stejná situace je u učitele, který učí několik předmětů, má také předmět k doplnění potřebného úvazku. I když předmět slouží k doplnění úvazku, musíme věřit, že se učitelé na hodiny připravují svědomitě. V Cerhovicích mají dva učitele a dvě učitelky těchto předmětů.

Skupiny na předmět jsou rozděleny na chlapce a dívky. Skupina čítá v průměru po třinácti žácích. S počtem žáků ve skupině jsou učitelé spokojeni.

Škola neeviduje žádný úraz, který by byl řešen přes pojišťovnu. Pouze drobné úrazy škrábnutí apod. jsou ošetřeny ihned a zapsány v knize úrazů.

V loňském roce proběhla exkurze pro osmou a devátou třídu. Pro devátou třídu proběhla exkurze na podzim pod názvem Burza škol, zde se představují střední školy. Minulý školní rok proběhla exkurze pro osmou třídu, v červnu. Návštěva firem u dálnice D5 v Žebráce (Schwarzmüller, Mubea, Kappa).

Vybavenost školy podle učitelů je dostatečná, ale doplnění některých pomůcek by uvítali. Materiál je zastaralý, ale poměrně dostačující. Některé nářadí škola nemá, ale učitel, který chce dětem ukázat práci navíc či práci s nářadím, si nářadí přinese z domova. Škola se základní vybavení snaží obnovovat. Jeden z učitelů uvedl: „Pokud něco potřebuji dokoupit, škola mi materiál proplatí (jedná se o malé částky). Snažím se oslovit žáky, o kterých vím, že rodiče pracují ve firmě, kde je vhodný materiál na výuku. Loni jsme získali materiál od firmy Albixon. Ale že by do školy přišla firma a jen tak nabídla škola materiál, se ještě nestalo“. Učitel vzpomíná na okresní technické

a materiální středisko, které mělo sídlo v nedalekém Stašově. Středisko podle počtu žáků poslalo do školy materiál či připravené výrobky na výuku pracovních činností, ale v současné době žádná taková služba neexistuje.

Základní škola T. G. Masaryka, Komárov

Základní škola se nachází v Komárově v ulici Sokolovická 260, 267 62

Komárov, okres Beroun.

Základní škola T. G. Masaryka Komárov byla založená v roce 28. září 1929 na soutoku tří potoků - Červeného, Rohlovského a Jalového. Čestný název nese po prvním československém prezidentovi. Stojí nedaleko centra na pokraji obce obklopena poměrně rozlehlou zahradou a okrasným prostranstvím lemovaným vzrostlými lipami. Současný školní obvod tvoří obce Chaloupky, Malá Víska, Neřežín, Jivina a od šestého ročníku Osek. Ve škole jsou vítáni a školu navštěvují i žáci z jiných obcí v okolí Komárova, stejně jako děti cizinců, kteří v Komárově žijí a pracují. Základní škola T. G. Masaryka Komárov je úplná škola s devíti postupnými ročníky. Některé ročníky jsou po dvou třídách, první stupeň má celkem šest tříd, druhý stupeň má celkem osm tříd. Počet žáků na prvním stupni je 156, počet žáků na druhém stupni je 134. Ve škole jsou vítáni a školu navštěvují i žáci z jiných obcí v okolí Komárova, stejně jako děti cizinců, kteří v Komárově žijí a pracují.

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání se v Komárově jmenuje „Škola pro život“.

Oblast Člověk a svět práce se na základní škole vyučuje v každém ročníku, a to po jedné hodině za týden. Předmět se jmenuje praktické činnosti, vyučuje se jako samostatný předmět ve všech ročnících prvního i druhého stupně. Třída není rozdělena na jednotlivé skupiny a vyučuje se celá třída. V sedmé třídě si žáci zvolí povinně volitelný předmět technické činnosti nebo život v regionu (Školní vzdělávací program [online], 2012).

Vybavení školy na praktické činnosti: Škola je vybavena dílnou, cvičnou kuchyní, skleníkem a školním pozemkem. Dále se vyučuje dle potřeby v kmenových třídách.

V rámci výuky druhého stupně jsou v plném rozsahu realizována témata Pěstitelské práce a chovatelství, Práce s technickými materiály, Příprava pokrmů, Svět práce, Provoz a údržba domácnosti. Není Práce s laboratorní technikou, Využití digitálních technologií, Design a konstruování.

V šestém ročníku se vyučuje Práce s technickými materiály, Pěstitelské práce a chovatelství. V sedmém ročníku se vyučuje Příprava pokrmů, Pěstitelské práce a chovatelství, Provoz a údržba domácnosti. V osmém ročníku se vyučuje Práce s technickými materiály, Svět práce. V devátém ročníku se vyučuje Svět práce, Provoz a údržba domácnosti.

Na škole vyučují předmět praktické činnosti tři učitelé. První rozhovor jsem vedla s paní učitelkou, která vyučuje už dvacet let. Má vystudované tři předměty: matematiku, biologii a pěstitelské práce. Můžeme říci, že je kvalifikovaná na praktické činnosti. Zajímavé je, že praktické činnosti vyučuje v deváté třídě, ale Pěstitelské práce se vyučují pouze v šesté a sedmé třídě. Další rozhovor jsem vedla s učitelem, který vyučuje praktické činnosti, pracuje ve školství pátým rokem, dříve pracoval jako pedagog volného času. Učitel je 57 let. Praktické činnosti vystudované nemá. Vyučuje v sedmé a osmé třídě. Ještě jedna paní učitelka vyučuje praktické činnosti, jedná se o paní učitelku prvního stupně, ale praktické činnosti vyučuje v šesté třídě. Ve školství působí dva roky, v šesté třídě praktické činnosti vyučuje, protože minulý rok byla třídní učitelka páté třídy. Předmět má k doplnění úvazku.

Exkurze v rámci praktických činností: Mubea (Žebrák), Buzuluk (Komárov), Úřad práce (Hořovice), Výstava – pořádaná Českým svazem chovatelů Zaječov. Dále je na škole Zahradnický kroužek, Modelářský kroužek. Škola nespolupracuje s žádnou firmou. Dříve spolupráce s pilou v Komárově, ale dnes je tato pila zavřená. Vedení školy má snahu pořizovat nářadí, ale vždy to může být lepší. Od zřizovatele je přislíbeno, že proběhne renovace kuchyně a dílen. Jako problém uvedli učitelé malé prostory na výuku a s tím souvisí problém, že třída není rozdělena a výuka probíhá ve velkém počtu žáků.

Základní škola a Mateřská škola Lochovice

Základní škola se nachází v Lochovicích v ulicínám. Republiky 3, 267 23

Lochovice, okres Beroun.

Základní škola v Lochovicích je součástí subjektu Základní škola a Mateřská škola. Škola je umístěna v centru obce. Jedná se o úplnou školu s devíti postupnými ročníky. Základní školu navštěvují žáci z Lochovic, z místních částí Obora a Netolice, dále z Libomyšle, Lhotky a z dalších okolních měst a vesnic.

První stupeň navštěvuje 105 žáků, druhý stupeň navštěvuje 63 žáků. Kapacita školy je 225 žáků.

Škola byla založena roku 1903, v sedmdesátých letech prošla rekonstrukcí a byl přistavěn zadní trakt, který dnes slouží pro první stupeň. 1. 1. 2003 se škola sloučila s místní mateřskou školou a školní jídelnou a získala právní subjektivitu. Všechny ročníky ZŠ Lochovice jsou vzdělávány podle školního vzdělávacího programu ŠVP ZV „Cesta za poznáním“.

Oblast Člověk a svět práce se na základní škole vyučuje v každém ročníku a to po jedné hodině za týden. Předmět se jmenuje praktické činnosti, vyučuje se jako samostatný předmět ve všech ročnících prvního i druhého stupně. (Školní vzdělávací program [online], 2018).

Na druhém stupni jsou vybrány, kromě povinného tematického okruhu Svět práce, další tematické okruhy: Pěstitelské práce a chovatelství, Provoz a údržba domácnosti, Příprava pokrmů.

Výuka probíhá většinou v učebně, cvičné kuchyňce, na školním pozemku nebo v učebně v přírodě.

Volitelné předměty se mohou zavádět od sedmého ročníku. O výběru a časové dotaci předmětů rozhoduje ředitel školy. Žák si vybere předmět, který bude navštěvovat z aktuální nabídky pro daný školní rok na období celého školního roku. Soustava níže uvedených volitelných předmětů jsou doporučeny předměty: konverzace v anglickém jazyce, seminář z přírodopisu, informatika, domácnost, technické činnosti, literárně-filmový seminář, sportovně-turistický seminář.

V šestém ročníku se vyučují Pěstitelské práce a chovatelství, Provoz a údržba domácnosti, Příprava pokrmů. V sedmém ročníku se vyučují Pěstitelské práce a chovatelství, Provoz a údržba domácnosti, Příprava pokrmů. V osmém ročníku se vyučují Pěstitelské práce a chovatelství, Provoz a údržba domácnosti. V devátém ročníku se vyučují Pěstitelské práce a chovatelství, Provoz a údržba domácnosti, Příprava pokrmů.

V rámci výuky druhého stupně jsou v plném rozsahu realizována témata Pěstitelské práce a chovatelství, Příprava pokrmů, Svět práce, Provoz a údržba domácnosti.

Není Práce s laboratorní technikou, Využití digitálních technologií, Práce s technickými materiály, Design a konstruování.

Tematický celek Svět práce je zařazen do vyučovacího předmětu Výchova ke zdraví.

Zde jsem žádný rozhovor nevedla, protože praktické činnosti na druhém stupni vyučuji já. Učím v šestém, osmém a devátém ročníku. Pouze v sedmém ročníku pracovní činnosti vyučuje třídní učitelka. Já na škole vyučuji první rokem. Zatím můžeme říci,

že ve škole není kvalifikovaný učitel tohoto předmětu, protože stále nemám dokončené studium. Já ve škole ještě vyučuji přírodopis. Týdně učím celkem osm hodin, mám pouze částečný úvazek, abych zvládala studium na vysoké škole. Kolegyně, která učí praktické činnosti, je třídní učitelka sedmé třídy. Paní ředitelka vyžaduje, aby každá třída měla jednou v měsíci třídnickou hodinu. Právě v praktických činnostech v sedmé třídě probíhají jednou v měsíci třídnické hodiny. Paní učitelka nemá vystudované praktické činnosti, její aprobace je zeměpis a občanská výchova. Když jsem ještě praktické činnosti ve škole neučila, praktické činnosti učili třídní učitelé k doplnění úvazku a zároveň, aby probíhaly jednou v měsíci třídnické hodiny. Když jsem nastoupila do Lochovic, kolegyně byly rády, že už nemusí praktické činnosti vyučovat. Učily je nerady pro složitější přípravu a výuka probíhala ve velkém počtu žáků. Do výuky praktických činností jsem vstoupila s velkým zápallem. Ale praktické činnosti na škole je předmět na vedlejší koleji. Dříve škola měla dílny, ty byly zrušeny. Loňský rok proběhla ve škole inspekční činnost. V inspekční zprávě je uvedeno: Nedostatky přetrvávají v oblasti materiálního vybavení (např. cvičná kuchyňka neumožňuje v plné míře naplňování ŠVP ZV). Vybavení cvičné kuchyňky a cvičebních sálků neodpovídá současným požadavkům, což limituje možnost realizovat některé činnosti při vzdělávání. Po kontrole České školní inspekce byla vybudována nová cvičná kuchyňka. Škola disponuje školním pozemkem, na pozemku se nachází k výuce určený pouze skleník, který je bohužel ve špatném stavu a ve skleníku můžou být zároveň pouze čtyři žáci, je velmi malý. Výuka může probíhat i v kmenové třídě. Obrovská nevýhodu vidím ve velké pracovní skupině. Praktické činnosti nejsou rozděleny na dvě skupiny. Výuka probíhá v celé třídě. Průměrný počet žáků je dvacet čtyři. Je náročné pro takovou skupinu vymyslet někdy optimální vyučování. Na prvním místě je bezpečnost. Škola má novou cvičnou kuchyňku, ale je náročná mít zde dvacet čtyři žáků v kuchyňce.

Pokud potřebuji nářadí, musím jít za školníkem a domluvit se s ním na výdej tohoto nářadí. Ale nářadí je staré a v minimálním počtu. Škola na praktické činnosti přispívá malou částkou na nejnnutnější věci, které potřebuji k výuce. Materiál na výuku se snažím připravovat sama. Žádný úraz jsem během výuky neměla. Zatím se žádná exkurze v rámci předmětu pracovní činnosti neuskutečnila.

Základní škola a Mateřská škola Zaječov

Základní škola se nachází v Zaječově 95, 267 63 Zaječov, okres Beroun.

Škola je dnes společným subjektem s místní mateřskou školou a nese oficiální název Základní škola a Mateřská škola Zaječov

Základní škola a Mateřská škola Zaječov je úplná škola s devíti postupnými ročníky. V každém ročníku je zpravidla po jedné třídě. Škola byla nejvíce naplněna koncem 70. a počátkem 80. let, kdy se počty dětí pohybovaly v rozmezí 193 až 220. Výjimkou nebyly ani třídy s 34 žáky. Dnes klesl počet žáků téměř o polovinu, školní rok 2018/2019 byl zahájen s počtem 144 žáků. Na první stupeň chodí 74 žáků, na druhý stupeň chodí 70 žáků.

Mateřská škola a Základní škola sídlí ve společném areálu. Areál je situován v centru obce. Samostatná školní budova byla otevřena jako obecná škola v roce 1880. Do „měšťanky“ se muselo docházet do Hořovic. Druhý stupeň je otevřen až od roku 1970, kdy byla přistavena nová část budovy.

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání se v Zaječově se jmenuje „Šikovný zajíc“(Školní vzdělávací program [online], 2017).

Vybavení školy na pracovní činnosti: Škola je vybavena dílnou, skleníkem a školním pozemkem.

Oblast Člověk a svět práce se na základní škole vyučuje v každém ročníku a to po jedné hodině za týden. Na druhém stupni se předmět jmenuje Pracovní výchova. V šesté a sedmé třídě jsou žáci rozděleni na skupiny. Skupiny jsou rozděleni na chlapce a dívky. Zároveň jsou spojeni chlapci ze šesté a sedmé třídy a druhou skupinu tvoří dívky šesté a sedmé třídy. Pokud probíhá výuka pracovní výchovy u dívek, chlapci mají vyučování tělesné výchovy. V osmém ročníku probíhá výuka pro celou třídu. Také v devátém ročníku probíhá výuka pro celou třídu.

V rámci výuky druhého stupně jsou v plném rozsahu realizována témata Pěstitelské práce a chovatelství, Práce s technickými materiály, Využití digitálních technologií, Svět práce, Provoz a údržba domácnosti. Není: Práce s laboratorní technikou, Příprava pokrmů. Design a konstruování. V šestém a sedmém ročníku se dívky zaměřují na oblasti Pěstitelské práce a chovatelství a Provoz a údržba domácnosti. V šestém a sedmém ročníku se chlapci zaměřují na Práci s technickými materiály. V osmém ročníku se vyučuje předmět Svět práce, Provoz a údržba domácnosti. V devátém ročníku se vyučuje Svět práce, Využití digitálních technologií.

Rozhovor jsem vedla s paní ředitelkou školy, která vyučuje pracovní výchovu

na druhém stupni. Vyučuje v šestém a sedmém ročníku chlapce. Dále vyučuje v osmém ročníku. Devátý ročník vyučuje paní zástupkyně. Šestý a sedmý ročník dívky vyučuje další paní učitelka. Paní ředitelka není kvalifikovaná na předmět Pracovní výchovu. Její aprobační předměty jsou Český jazyk a Občanská výchova. Pracovní výchovu vyučuje už 30 let. Předmět jí tehdy zadal bývalý ředitel. V té době si předmět vzala za své a vyučuje ho velmi ráda. Paní zástupkyně má kvalifikaci na první stupeň, zároveň vykonává funkci koordinátora informační a komunikační techniky. K předmětu pracovní výchova v devátém ročníku má paní zástupkyně blízko, protože se vyučuje Využití digitálních technologií. Další paní učitelka, která na škole vyučuje pracovní výchovu, má aprobaci ruský jazyk a dějepis. Vyučuje pouze šestou a sedmou třídu dívek. Musím uznat, že všechny tři paní učitelky pracovní výchova naplňuje. Průměr žáků ve skupině je dvacet. Dále se na škole vyučuje kroužek Šikulky a Keramika. Úrazy během pracovních činností: časté oděrky nebo popáleniny při pájení. Škola v rámci pracovní výchova uskutečnila exkurze: Buzuluk (Komárov), Mubea (Žebrák), Kappa (Žebrák), Plzeňský pivovar, Ekofarma Zaječov, Český zahrádkářský svaz Zaječov, Jezdecká stáj Zaječov, Český svaz včelařů Zaječov, Výstava – pořádaná Českým svazem chovatelů Zaječov. Škola mě opravdu překvapila pestrou nabídkou exkurzí. Zároveň paní ředitelka uvedla, že děti mají velký zájem o exkurze a rády vytváří výrobky nebo se starají o školní pozemek. Ze školy mám dojem, že paní učitelky mají pro hodiny pracovní výchovy opravdový zápal, který přenáší na děti. Je vidět i vybavení školy, kde paní ředitelka podporuje pracovní výchovu, každým rokem podporuje obnovu náradí. Náradí je dostatek na každého žáka. Jako nevýhodu paní ředitelka uvedla, že není možné naplňovat okruh Příprava pokrmů, protože nemají školní kuchyňku. Paní ředitelka uvedla, že materiál se na pracovní výchovu shání těžko. Ale spolupracují s místní firmou P+K Lišty s. r. o. a firmou Mandík a. s., kteří poskytují materiál na pracovní výchovu. Zároveň škola má domluvenou spolupráci se Středním odborným učilištěm v Hořovicích, kde do vyučovací hodiny přijede mistr s vybranými žáky, kteří žákům předvádějí práci, kterou se učí na střední škole. Přivezou si i vlastní náradí a společně s nimi tvoří výrobek. Zároveň paní ředitelka přiznala problémy, se kterými se setkává během výuky: Největší problém je materiál na pracovní výchovu, který není jednoduché sehnat. Chtělo by to větší zapojení od firem. Dalším problémem je vysoká cena náradí, větší spolupráce mezi školami. Škola na mně zanechala příjemný dojem a je vidět, že pracovní výchova je zde nezbytnou součástí vyučovacího procesu.

Základní škola Žebrák

Základní škola se nachází v Žebráce v ulici Sídlíště 321, 267 53 Žebrák, okres Beroun.

Základní škola Žebrák je úplná škola s devíti postupnými ročníky. Některé ročníky jsou po dvou třídách, druhý stupeň má celkem sedm tříd. Počet žáků na druhém stupni je 131.

Oblast Člověk a svět práce se na základní škole vyučuje v každém ročníku a to po jedné hodině za týden. Předmět se jmenuje Pracovní činnosti, vyučují se jako samostatný předmět ve všech ročnících prvního i druhého stupně. Třída není rozdělena chlapce a dívky, ale vždy je skupina spojena druhou třídou. Pouze osmá třída se na pracovní činnosti vyučuje společně. Skupiny na pracovní činnosti jsou tedy početné, průměrný počet žáků je dvacet.

Vybavení školy na pracovní činnosti: Škola je vybavena cvičnou kuchyní. Dále se vyučuje dle potřeby v kmenových třídách.

V rámci výuky druhého stupně jsou v plném rozsahu realizována témata Práce s technickými materiály, Design a konstruování, Příprava pokrmů, Svět práce, Provoz a údržba domácnosti, Využití digitálních technologií. Není Práce s laboratorní technikou, Pěstitelské práce a chovatelství.

V šestém ročníku se dívky zaměřují na Přípravu pokrmů, Provoz a údržba domácnosti. V šestém ročníku se chlapci zaměřují na Práci s technickými materiály, Design a konstruování. V sedmém ročníku se dívky zaměřují na Přípravu pokrmů, Provoz a údržba domácnosti. V sedmém ročníku se chlapci zaměřují na Práci s technickými materiály. V osmém ročníku se vyučuje Svět práce. V devátém ročníku u dívek se vyučuje Svět práce, Design a konstruování, Příprava pokrmů, Využití digitálních technologií. V devátém ročníku se chlapci zaměřují na Svět práce, Design a konstruování, Práce s technickými materiály. V šesté třídě je nabídka volitelného předmětu Domácnost. Dále je možnost navštěvovat kroužek Keramická dílna.

Na škole vyučují tři učitelé pracovní činnosti. Rozhovor jsem vedla s každou paní učitelkou. Paní učitelky mají skoro stejnou praxi 18-21 let. Ani jedna paní učitelka nemá vystudovanou technickou výchovu. Jedna paní učitelka přiznala, že předmět učí ráda. Ale dvě kolegyně přiznaly, že předmět mají jako doplnění úvazku.

Škola uskutečnila několik exkurzí hlavně v Žebráce, kde se nachází spousta firem u D5. Navštívili firmu Mubea a Kappa. Dále navštívili úřad práce v Hořovicích. S firmou Kappa spolupracují, firma je občasný dodavatel kartónových krabic. Paní učitelky říkaly,

že ve skupině chlapců je problém s kázní a se zapomínáním pomůcek. Při hodinách se hodně snaží pracovat s přírodními materiály, proto je zodpovědnost na dětech, aby byly řádně připraveny na výuku. V dalším roce se bude nově vybavovat dílna. Největší problém při realizaci výuky vidí, že nejsou prostředky na nakupování spotřebního materiálu.

5 Shrnutí průzkumu

Kapitola je věnována souhrnu informací jednotlivých rozhovorů.

Každá základní škola má možnost v rámci předmětu technická výchova si vybrat z osmi vzdělávacích oborů. Povinný je pouze okruh Svět práce. Škola si do svého vzdělávacího programu povinně vybírá ze zbývajících sedmi, ale minimální podmínkou jsou další dva tematické okruhy. Ve školním vzdělávacím programu musí být minimálně tři tematické okruhy. To byla právě jedna z částí, které jsem se věnovala. Nejvíce vzdělávacích okruhů má škola ZŠ a MŠ Cerhovice a ZŠ Žebrák, školy mají celkem šest tematických okruhů.

Zjistila jsem, že na každé základní škole se vyučuje Práce s technickým materiálem. Jediná škola, která nemá zařazenou oblast Práce s technickým materiálem je škola v Lochovicích. Škola nemá dílny. Ale škola Žebrák dílny nemá taky, přesto oblast Práce s technickým materiálem zařazenou mají. Většinou se jedná o dřevo, plast a na některých školách se používá i kov.

Na každé základní škole se vyučuje tematický okruh Svět práce. Tento okruh je povinný, proto výsledek nebyl žádné překvapení. Předmět na školách vyučují někde i dva roky, ale většinou jeden rok. Dokonce někde vyučují jedno pololetí v osmém ročníku a v devátém ročníku zase jedno pololetí. Předmět mají rozdělený do dvou tříd.

Pouze dvě základní školy nevyučují tematický okruh Pěstitelské práce. Výuka na jednotlivých školách probíhá odlišně. Pěstitelské práce záleží na areálu školy. Některé školy nemají žádný pozemek, další škola má velký pozemek ale nemá skleník. Myslím si, že je velká škoda, když škola má velký školní pozemek, ale není dostatečně využitý, není tam skleník či minimálně alespoň záhonky. Zejména mě zaujaly školy v Zaječově a v Žebráce. Zaječov vlastní rozsáhlý pozemek, kde se nachází skleník a rozlehlé záhonky. Ale škola v Žebráce je opačný příklad, také velký pozemek, ale žádný skleník a ani pozemky. Myslím si, že skleník či školní pozemek není velká investice. Dokonce jsem zjistila, že dvě základní školy se spíše setkají s prací okolo školy. Ale každá škola přiznala, že se starají o práci v areálu či budově školy. Myšleno jako údržba zahrady, údržba školního areálu, výzdoba budovy, zalévání či přesazování květin. Je důležité, aby si žáci uvědomovali, že se o prostředí školy také musejí starat a pečovat. Je to příprava na život, kde se jednou budou starat o dům a zahradu. Žáci si potom více školního areálu váží, když o něj pečují. Ale nic by se nemělo přehánět.

S Přípravou pokrmů jsem se setkala na všech základních školách, pouze jediná škola nemá zařazenou Přípravu pokrmů. Škola má k dispozici školní kuchyňku, bohužel ve špatném stavu, kde se oblast Příprava pokrmů nemůže naplňovat. Snad se podaří do budoucna školní kuchyňku modernizovat, tak jako ve škole v Lochovicích.

Oblast Provoz a údržba domácnosti je zařazen na všech školách kromě základních škol v Hořovicích. Ale předmět je nabízen jako povinně volitelný.

Při jednotlivých rozhovorech jsem zjistila, že velmi důležitá je motivace a přístup samotných učitelů k technické výchově. Nejčastěji učitelé využívají názornou ukázkou. Jako motivace slouží hotový výrobek nebo technologický postup výrobku.

Na většině základních škol je využívána ukázka hotového výrobku. Učitelé mi prozradili, že výhodou je si ponechat výrobky žáků, pokud souhlasí, a vytvořit třeba výstavu výrobků nebo výrobky mohou sloužit jako ukázka. Tyto výrobky poslouží další školní rok pro žáky právě jako ukázka či jako motivace, že to žáci v jejich věku také dokázali vytvořit.

Příprava učitelů na vyučovací hodinu dílenských prací se zakládá na detailním promyšlení. Učitelé technické výchovy se podílejí na přípravě materiálu. Myslím si, že příprava požaduje důkladné promyšlení hodiny. Učitel technické výchovy musí přemýšlet více dopředu než učitelé dalších předmětů. Předmět je náročný na promyšlení při výrobě, další je příprava materiálu. Učitel už musí mít vždy promyšleno, to co bude s dětmi dělat příští týden, protože je na výuku vidí jednou za týden a vždy musí říci, co se bude dělat další hodinu. Dokonce je to náročné i pro žáky, kde to může být náročnější na domácí přípravu, když žáci si musí přinést pomůcky na výuku. Učitel může naplánovat, že další týden půjdou na školní pozemek, ale za týden přší a situaci musí operativně přeplánovat. Důkladnější příprava rovná se lepší práce žáků v hodině. Na některých školách byl vidět rozdílný přístup ředitelů. Někdo se snaží materiál obnovovat nebo při požadavku učitele uvolnit peníze na zakoupení materiálu. Ale stejně všichni učitelé se snaží oslovit veřejnost či firmy s žádostí o materiál.

Během rozhovorů jsem zaznamenala, další problémy při realizaci výuky technické výchovy. Jedná se o neodbornost učitelů. Na školách vyučují aprobovaní učitelé, kde se očekává odbornost i nadšení pro předmět. Dále vyučují nadšení učitelé, kteří mají pro předmět zápal. Nejhorší varianta nastává, když učitel vyučuje předmět, protože z jeho předmětů se nedokáže naplnit plný úvazek, tak budu vyučovat technickou výchovu k doplnění úvazku. Je to praxe, kterou může vidět na menších základních školách. Výsledek je velmi málo aprobovaných učitelů. Problém je malé procento uchazečů

o studium technické výchovy. Jedním z důvodů proč studenti nejdou studovat technickou výchovu je strach z budoucnosti. Zda na škole budou mít plný úvazek z předmětů svojí aprobace. Dostáváme se právě k dalšímu problému, což je časová dotace. Časová dotace je jednou týdně na všech školách, ale někteří učitelé by radši uvítali dvě hodiny po sobě. Ale je to problém každého předmětu. Pokud se zeptáte učitele matematiky či učitele tělesné výchovy. Jejich odpověď bude stejná jako učitelů technické výchovy. Časová dotace je malá, jednu hodinu navíc by uvítali. Podle mého názoru je hodinová dotace předmětu technická výchova je nedostatečná. Za školní rok je to 36 hodin, když nebudeme počítat prázdniny.

Předmět technické výchovy může působit nebezpečně, ale žádná škola mi nepřiznala větší úraz, který by si vyžádal lékařské ošetření.

Někteří pedagogové uváděli, že by chtěli jednoduché nápady a užitečné nápady výrobky, které by se daly využít v běžném životě. Myslím si, že v dnešní době internet nabízí velkou inspiraci, jen to chce mít chuť vylepšit hodiny. Uznávám zklamání některých učitelů z nedostatku materiálu pro výuku. Ale zase je potřeba mít chuť a zápal v hledání finančně nenáročných výrobků, oslovit místní firmy, působit na ředitele školy či vyrábět z odpadového materiálu.

Některé školy využívají exkurze. Vždy je exkurze pro žáky velké zpestřením. Ale pro učitele to vyžaduje větší náročnost na přípravu celé akce.

Výsledkem v předmětu technické výchovy mohou být výrobky, které si žáci odnášejí domů či slouží jako výzdoba školy, kde se žáci mohou pochlubit rodičům nebo ostatním spolužákům.

Na závěr bych ráda vyzdvihla dvě školy, kde se mi opravdu líbil přístup k technické výchově. Je to škola v Cerhovicích a Zaječově. Na školách je vidět podpora vedení a zájem učitelů o předmět. Záplem do předmětu učitelé umí „nakazit“ žáky. Jsou jim skvělým příkladem a žáky inspirují k další práci. Paní učitelka v Zaječově na předmět aprobovaná není, ale troufám si říci, že předmět vyučuje na velké úrovni. Musím pochválit i to, jak je škola promyšleně rozdělena do skupin, jaké škola využívá tematické oblasti. Práce ve škole je vidět: výrobky, pozemky... Školy, které se mi nelíbily, nechci dále popisovat. Jsem ráda, že jsem školy viděla. Udělala jsem si obrázek, jak by se to dělat nemělo. Ale hlavně jsem načerpala spousty zkušeností pro budoucí práci. Školám jsem vděčná za jejich čas, který mi věnovaly.

Tabulka č. 1: Tematické okruhy

Tematické okruhy	Práce s technickými materiály	Design a konstruování	Pěstitelské práce a chovatelství	Provoz a údržba domácnosti	Příprava pokrmů	Práce s laboratorní technikou	Využití digitálních technologií	Svět práce
1) 1. ZŠ Hořovice	*	X	*	X	*	X	X	*
2) 2. ZŠ Hořovice	*	*	X	X	*	X	X	*
3) ZŠ a MŠ Cerhovice	*	*	*	*	*	X	X	*
4) ZŠ Komárov	*	X	*	*	*	X	X	*
5) ZŠ a MŠ Lochovice	X	X	*	*	*	X	X	*
6) ZŠ a MŠ Zaječov	*	X	*	*	X	X	*	*
7) ZŠ Žebrák	*	*	X	*	*	X	*	*

Poznámka: * tematický okruh je na škole, X tematický okruh není na škole

Tabulka č. 2: Shrnutí výzkumu

Název školy	Název předmětu na 2. stupni	Počet žáků na 2. stupni	Školní kuchyň	Školní pozemek	Školní dílny	Aprobovaný učitel	Učitel X Učitelka	Třída je na předmět rozdělena
1) 1. ZŠ Hořovice	Pracovní činnosti	213	ano	ano	ano	ano	muž i žena	ano
2) 2. ZŠ Hořovice	Praktické činnosti	172	ano	ne	ano	ano	muž i žena	ano
3) ZŠ a MŠ Cerhovice	Člověk a svět práce	111	ano	ano	ano	ano	muž i žena	ano
4) ZŠ Komárov	Praktické činnosti	134	ano	ano	ano	ne	muž i žena	ne
5) ZŠ a MŠ Lochovice	Praktické činnosti	63	ano	ano	ne	ne	žena	ne
6) ZŠ a MŠ Zaječov	Pracovní výchova	70	ne	ano	ano	ne	žena	ano
7) ZŠ Žebrák	Pracovní činnosti	131	ano	ne	ne	ne	žena	ano

6 Závěr

Během diplomové práce jsem se zaměřila na současný stav předmětu technické výchovy na základních školách na Hořovicku. Teoretická část je zaměřena na technickou výchovu na základní škole. Zaměřila jsem se na organizaci výuky, bezpečnost práce během výuky. Dále jsem v práci uvedla přípravu učitele na vyučování technické výchovy a zdůraznila důležitost didaktických zásad. V práci jsem popsala technickou výchovu a charakteristiku Rámcového vzdělávacího programu, zaměření na vzdělávací oblast Člověka svět práce. Také jsem se zaměřila na budoucnost technické výchovy a osobnost učitele technické výchovy. Na teoretickou část navazuje průzkumná část. Do průzkumu jsem zařadila všechny školy na Hořovicku, které mají 1. až 9. ročník. Na každé škole proběhla osobní návštěva spojená s rozhovorem učitelů, někdy i ředitelů škol. Úkolem bylo prozkoumat současný stav jednotlivých škol na Hořovicku. Vstřícnost ředitelů a učitelů mi pomohla k získání dostatečného množství materiálů pro analýzu a zpracování práce. Musím zde ovšem uvést zjištění, že na každé škole měli k výzkumu odlišný přístup. Někteří ředitelé byli otevřenější, někteří učitelé byli o předmětu málo informováni. Naopak byly školy, kde mě velmi hezky přijali a udělali si na mě čas, ukázali mi vše potřebné a v následném rozhovoru velmi vstřícně odpovídali na moje dotazy. Jejich odpovědi ve mně rozvíjely další dotazy. V zadání diplomové práce jsem uvedla, že budu chtít s žáky udělat dotazník. Dotazník měl za úkol zjistit, jak žáci tráví vyučování a co je výsledkem jejich práce při výuce. Mým záměrem bylo ukázat výsledek práce učitelů a skutečný stav školy. Ovšem můj záměr nebyl v souladu s vedením škol, neboť by vyšly na povrch důvěrné informace, které škola nechce poskytnout jako podklad pro výzkum do diplomové práce. Snažila jsem, takovou možnost nabídnout na prvních dvou školách, ale byla jsem jednoznačně odmítnuta. Zároveň si žáci podle mě neuvědomují, jaké možnosti v sobě schovává technická výchova, takže si nedokážou plně uvědomit, jak je možné technickou výchovu obohatit. Na začátku práce jsem z tohoto měla obavy. Ale netušila jsem, jak bude pro mě práce nápomocná. Letošní školní rok je první, kdy jsem začala učit. Začala jsem si uvědomovat věci, které jsem si jako studentka vysoké školy vůbec neuvědomila. Například to, že práce není jen výuka, ale povinné dozory na chodbách či dohledy na obědech, pedagogické porady, kontakt s rodiči, prezentace školy na veřejnosti, přípravy na výuku, přípravy materiálů na výuku, tvorba tematického plánu, projekty školy, malé vybavení školy a další. Začala jsem učit a postupně jsem se seznamovala s náležitostmi, které obnáší učitelské povolání. Poznala jsem práci, ze které jsem měla obavy, abych

dokázala naplnit cíle a očekávání. Musím přiznat, že tvorba diplomové práce mi přinesla obrovskou zkušenost, když jsem vedla rozhovor s řediteli jednotlivých škol a s učiteli, kteří technickou výchovu vyučují několik let. Viděla jsem výrobky, které je možné vytvářet. Viděla jsem, jak jsou jednotlivé školy vybaveny a jak přistupují k předmětu. Ale hlavně z každé školy jsem si vždy odnesla různé poznatky, pozitivní, ale také rovněž negativní postřehy. A jsou mi velkou zkušeností pro další učitelské kroky.

Resumé

The diploma thesis is devoted to the analysis of the current state of the subject of technical education on the second level of primary schools in Horovice region.

The thesis is divided into two parts - theoretical and research part. The theoretical part is focused on the subject of technical education. The practical part focuses on the approach of schools in Horovice region to the subject of technical education. The research was conducted at seven primary schools. At the individual schools, I conducted interviews with teachers who teach technical education.

Seznam použité literatury a pramenů

BENEŠOVÁ, Marie, 2015. Analýza výuky praktických činností na ZŠ. Diplomová práce. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita v Brně. Vedoucí práce Petr Vybíral.

CIVOP [online]. Praha, 1993-2019. [cit. 2019-05-02]. Dostupné z: <https://www.civop.cz/bezpecnost-a-ochrana-zdravi-pri-praci-ve-skolskych-zarizenich>

ENDRŠTOVÁ, Michaela. Portál: Hospodářské noviny. *Technika jako předmět nemá být povinná*. [online]. 2019 [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-66474780-deti-se-budou-povinne-ucit-techniku-zarovky-budou-umet-vymenit-uz-na-prvnim-stupni-novy-predmet-pripomina-zrusene-dilny>

ENDRŠTOVÁ, Michaela. Portál: Hospodářské noviny. *Technika jako předmět nemá být povinná*. [online]. 2019 [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-66518610-technika-jako-predmet-nema-byt-povinna-prikazu-uz-bylo-dost-rika-plaga-podle-ministra-se-maji-skoly-rozhodnout-samy>

FRIEDMANN, Zdeněk. *Didaktika technické výchovy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2001, 92 s. ISBN 80-2102-641-3.

HODIS, Zdeněk. *Bezpečnost práce při práci s technickými materiály*, 2012, 69 s. ISBN 1803537X.

Charakteristika školy. 1. *Základní škola Hořovice* [online]. 2019 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: https://www.1zshorovice.cz/?page_id=88z:

Charakteristika školního vzdělávacího programu. *Základní škola a Mateřská Cerhovice* [online]. 2019 [cit. 2019-02-11]. Dostupné z: <http://www.zscerhovice.cz/index.php/dokumenty>

KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. *Školní didaktika*. Praha, 2002. s. 272. ISBN 80-7178-253-X.

KROPÁČ, Jiří. *Didaktika technických předmětů, vybrané kapitoly*. Olomouc: UP, 2004. ISBN 80-244-0848-1.

LEFNEROVÁ, Radka, 2015. Současný stav předmětu technická výchova na základních školách na Vyškovsku. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita v Brně. Vedoucí práce Petr Vybíral.

Metodický portál RVP. [online] 2016 [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10842>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Praha: MŠMT, 2013-2019. 41 s. [cit. 2019-06-13]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file9785>

MOŠNA, František. *Didaktika základů techniky I*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, 269 s. ISBN 80-7066-271-9.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2013. 142 s. [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/rvp>

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání. *Základní škola Komárov* [online]. 2012 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <http://www.zskomarov.cz/dokumenty>

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání. *Základní škola a Mateřská škola Lochovice* [online]. 2015 [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: <http://skolalochovice.cz/zakladni-skola/dokumenty>

Školní vzdělávací program. *Základní škola a Mateřská škola Zaječov* [online]. 2017 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <http://www.zszejecov.cz/index.php/zakladni-kola/provozni-dokumenty>

Seznamy příloh

Příloha č. 1: Dotazník pro pedagogy

Příloha č. 2: Mapa – Základní školy

Příloha č. 3: Fotogalerie 1. ZŠ Hořovice

Příloha č. 4: Fotogalerie 2. ZŠ Hořovice

Příloha č. 5: Fotogalerie ZŠ a MŠ Cerhovice

Příloha č. 6: Fotogalerie ZŠ Komárov

Příloha č. 7: Fotogalerie ZŠ a MŠ Lochovice

Příloha č. 8: Fotogalerie ZŠ a MŠ Zaječov

Příloha č. 9: Fotogalerie ZŠ Žebrák

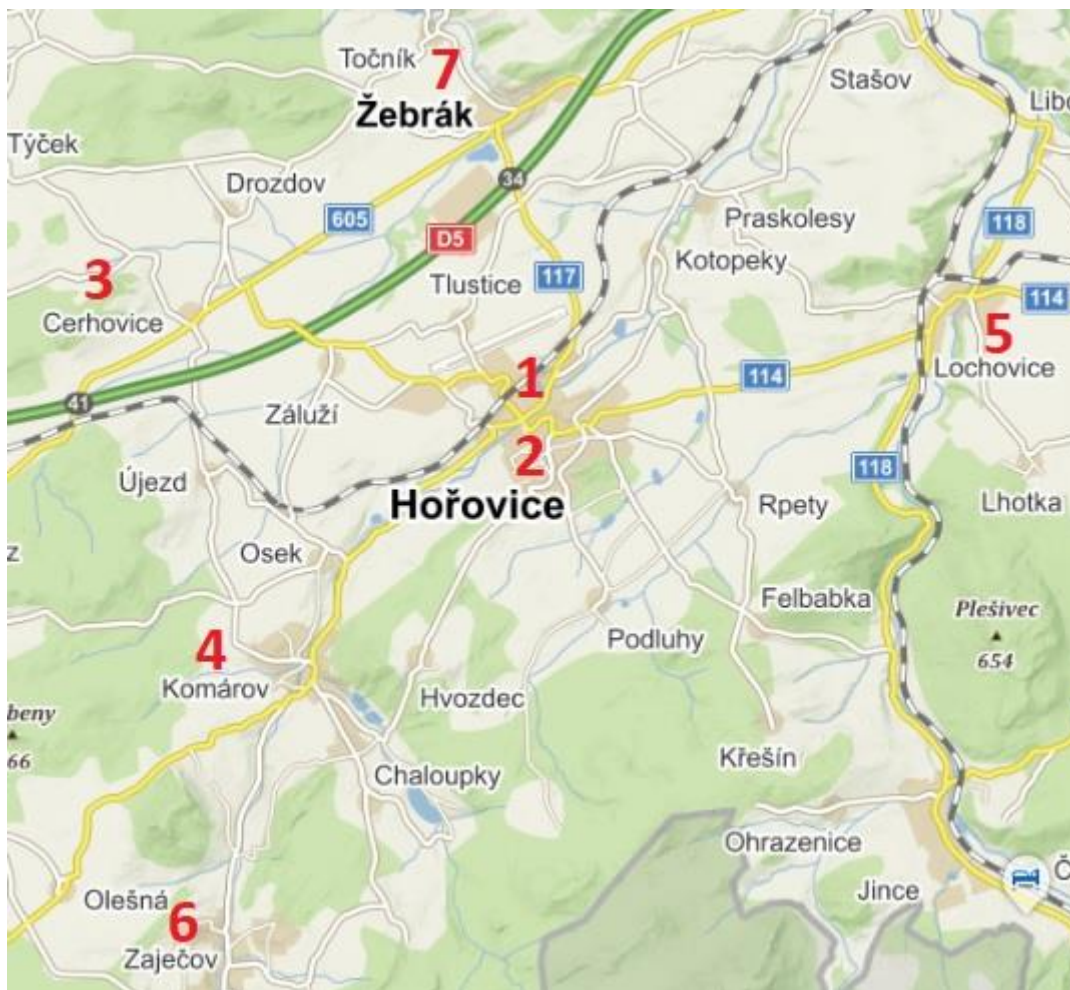
Přílohy

Příloha č. 1: Dotazník pro pedagogy

Dotazník - Téma: Současný stav předmětu technická výchova na základních školách na Hořovicku.

- 1) Jaký je počet žáků na druhém stupni?
- 2) Kolik tříd čítá druhý stupeň?
- 3) V jakých třídách se učí technická výchova?
- 4) Jaká je hodinová dotace?
- 5) Jak se jmenuje předmět v rámci technické výchovy?
- 6) Jste muž (učitel) či žena (učitelka)?
- 7) Ve školství pracujete: a) méně než 5 let b) 5 – 15 let c) 15 – 25 let d) více než 25 let
- 8) Jste kvalifikovaný učitel? a) ANO b) NE
- 9) Jaké jsou vaše aprobační předměty:
- 10) V jaké třídě vyučujete?
- 11) Z jakého důvodu učíte technickou výchovu?
- 12) Učíte technickou výchovu dlouhodobě či pouze výjimečně na doplnění úvazku?
- 13) Kolik učitelů na škole učí technickou výchovu? Jsou kvalifikovaní?
- 14) Ostatní učitelé technické výchovy jsou muži nebo ženy?
- 15) Pokud máte víc skupin, jak máte třídy rozděleny?
- 16) Kolik dětí máte v průměru ve skupině?
- 17) Jak je škola vybavena (dílna, kuchyňka, pozemky, skleník)?
- 18) Kdy naposled byla doplněna výbava pro výuku?
- 19) Podle vašeho názoru je škola dostatečně vybavena?
- 20) Využíváte exkurze v rámci technické výchovy?
- 21) Během výuky technické výchovy nastal někdy úraz či zranění?
- 22) Jaký je netradiční materiál, se kterým pracujete?
- 23) Jaký by byl netradiční materiál, se kterým byste chtěl pracovat?
- 24) Jak se připravujete na vyučování?
- 25) Jak sháníte materiál k výuce?
- 26) Spolupracujete s nějakým podnikem či partnerem, který zajišťuje materiál?
- 27) Jaké tematické okruhy jste zvolili na vaší základní škole?
- 28) Jak se vám daří tematické okruhy naplňovat?
- 29) Vyskytly se nějaké problémy během výuky technické výchovy?
- 30) Navrhl byste nějakou změnu v přístupu k předmětu technické výchovy?

Příloha č. 2: Mapa – Základní školy

Obr. 1. Mapa jednotlivých školy s vyznačením 1) 1. ZŠ Hořovice, 2) 2. ZŠ Hořovice, 3) ZŠ a MŠ Cerhovice, 4) ZŠ Komárov, 5) ZŠ a MŠ Lochovice, 6) ZŠ a MŠ Zaječov, 7) ZŠ Žebrák (zdroj: mapy.cz)

Příloha č. 3: Fotogalerie 1. ZŠ Hořovice

Obr. 2. Školní kuchyňka

Obr. 3. Jídelna u školní kuchyňky

Příloha č. 4: Fotogalerie 2. ZŠ Hořovice

Obr. 4. Školní kuchyňka

Obr. 5. Vybavení školní dílny

Obr. 6. Školní dílna

Příloha č. 5: Fotogalerie ZŠ a MŠ Cerhovice

Obr. 7. Školní kuchyňka

Obr. 8. Školní kuchyňka

Obr. 9. Jídelna u školní kuchyňky

Obr. 10. Školní dílny

Příloha č. 6: Fotogalerie ZŠ Komárov

Obr. 11. Školní kuchyňka

Obr. 12. Školní kuchyňka

Obr. 13. Školní dílny

Příloha č. 7: Fotogalerie ZŠ a MŠ Lochovice

Obr. 14. Školní kuchyňka

Obr. 15. Školní kuchyňka

Obr. 16. Školní skleník a zahrada

Příloha č. 8: Fotogalerie ZŠ a MŠ Zaječov

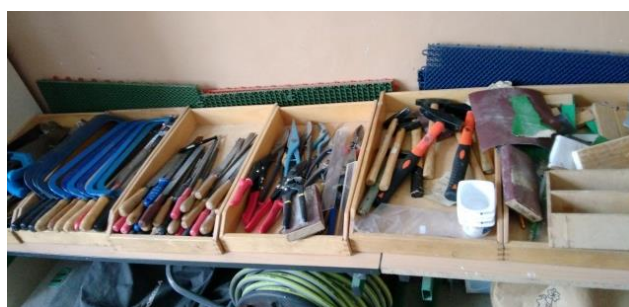
Obr. 17. Školní dílna

Obr. 18. Vybavení školní dílny

Obr. 19. Školní altán pro výuku

Obr. 20. Vybavení školní dílny

Obr. 21. Školní zahrada

Obr. 22. Ukázka práce žáků – pěstování zeleniny

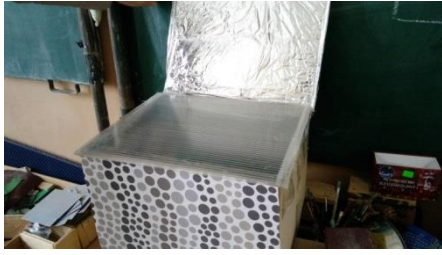
Obr. 23. Ukázka práce žáků – věšák na klíče

Obr. 24. Ukázka práce žáků – plechová krabička na spojovací materiál

Obr. 25. Ukázka práce žáků – dřevěná krabička na spojovací materiál

Obr. 26. Ukázka práce žáků – mikrovlnná trouba

Obr. 27. Ukázka práce žáků – hmyzí domečky

Příloha č. 9: Fotogalerie ZŠ Žebrák

Obr. 28. Školní kuchyňka

Obr. 29. Jídelna u školní kuchyňky